УДК 378.147:37.011.3

https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2(20)-1140-1153

Савчук Наталія Михайлівна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної лінгвістики, зарубіжної літератури та журналістики**,** Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, https://orcid.org/0000-0002-8835-3921

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»

Анотація. У статті досліджено проблему формування інформаційно-цифрової компетентності в здобувачів вищої освіти засобами навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Констатовано, що формування зазначеної компетентності в студентів закладів вищої освіти в процесі опанування ними навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» детерміноване технологізацією і комп'ютеризацією усіх сфер сучасного життя, а також вимогами державних документів, що корелюються з положеннями міжнародних документів, що регулюють основні процеси цифровізації суспільства.

Констатовано, що інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, оброблення інформації та обміну нею під час навчання та професійної діяльності, у соціумі та приватному спілкуванні. Вона охоплює інформаційну й медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботи з базами даних, навички безпечної поведінки в Інтернеті; розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо).

Доведено, що формування в здобувачів вищої освіти інформаційно-цифрової компетентності засобами навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» буде ефективним, якщо організація освітнього процесу ґрунтуватиметься на принципі інтерактивності, що передбачає налагодження активної взаємодії між усіма суб'єктами освітньої діяльності. Обґрунтовано, що цілеспрямоване формування інформаційно-цифрової компетентності здобувачів сприятиме

підвищенню студентського інтересу до навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», а також активізації їхньої розумової активності й реалізації принципів індивідуалізації та диференціації навчання, формуванню ґрунтовних мовних знань, умінь і навичок, комунікативної компетентності.

Ключові слова: інформаційно-цифрова компетентність, навчальна дисципліна, здобувачі вищої освіти, інтерактивність, освітні ресурси, цифрові ресурси.

Savchuk Nataliia Mykhaylivna Candidate of philological sciences, associate professor, Associate Professor of the Department of Applied Linguistics, Foreign Literature and Journalism of the Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna, https://orcid.org/0000-0002-8835-3921

FORMATION OF INFORMATION AND DIGITAL COMPETENCE OF HIGHER EDUCATION ACQUISITIONS BY THE TOOLS OF THE COURSE «UKRAINIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL DIRECTIONS»

Abstract. The article examines the problem of formation of informational and digital competence among students of higher education by means of the educational discipline «Ukrainian language for professional direction». It was established that the formation of the specified competence in students of higher education institutions in the process of mastering the educational discipline «Ukrainian language for professional direction» is determined by the technology and computerization of all spheres of modern life, as well as the requirements of state documents that correlate with the provisions of international documents regulating the main processes of digitalization of society.

It was established that information and digital competence involves the confident and at the same time critical use of information and communication technologies for creating, searching, processing and sharing information during education and professional activities, in society and private communication. It covers information and media literacy, basics of programming, algorithmic thinking, working with databases, skills of safe behavior on the Internet; understanding the ethics of working with information (copyright, intellectual property, etc.).

It has been proven that the formation of information and digital competence in students of higher education through the educational discipline "Ukrainian language for professional direction" will be effective if the

organization of the educational process is based on the principle of interactivity, which involves the establishment of active interaction between all subjects of educational activity. It is substantiated that the purposeful formation of the information and digital competence of the applicants will contribute to the increase of student interest in the educational discipline «Ukrainian language for professional direction», as well as the activation of their mental activity and the implementation of the principles of individualization and differentiation of education, the formation of thorough language knowledge, abilities and skills, communicative competence .

Keywords: information and digital competence, educational discipline, students of higher education, interactivity, educational resources, digital resources.

Постановка проблеми. Психолого-педагогічні дослідження засвідчують, що в умовах тотальної інформатизації й комп'ютеризації, функціювання кліпового мислення в молоді, а також її життя у віртуальному просторі традиційні методики навчання стають менш ефективними, оскільки не відповідають особливостям розвитку нового покоління й специфіці сприйняття ним навчальної інформації. Відповідно, необхідно впроваджувати в освітній процес закладів середньої і вищої освіти нові інструменти, які дають можливість активного залучення здобувачів до навчальної діяльності, інтерактивного спілкування між усіма суб'єктами освітнього процесу. Очевидно, що зазначені аспекти неможливо реалізувати без сформованої в здобувачів вищої освіти інформаційно-цифрової компетентності, яка, згідно з Концепцією «Нова українська школа» [4], є однією з ключових компетентностей, які мають формуватися засобами всіх навчальних дисциплін і забезпечувати здатність особистості успішно розв'язувати в майбутньому навчальні і професійні завдання. Вважаємо, що зазначена компетентність не втрачає своєї актуальності й практичної значущості і в контексті вищої освіти, адже пов'язана з ефективним пошуком і обробленням навчальної інформації, критичним її аналізом, а також створенням власного навчального продукту за допомогою онлайн-технологій та інтернет-ресурсів. Відповідно, постає необхідність дослідження проблеми формування інформаційно-цифрової компетентності в здобувачів вищої освіти засобами різноманітних навчальних дисциплін циклів загальної і професійної підготовки майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні проблема формування інформаційно-цифрової компетентності в здобувачів освіти перебуває в центрі уваги дослідників, вони намагаються передусім

схарактеризувати зазначену компетентність, визначити її складники, а також з'ясувати особливості її формування засобами різних навчальних дисциплін. Зокрема в контексті мовно-літературної галузі варто згадати про публікації С. Демченко [1], С. Дорофєєвої [1], О. Кочеткової [6], О. Лілік, Л. Бивалькевича [7], О. Райти [9]. Проте варто констатувати, що цим дослідженням бракує системності й ґрунтовності, подекуди їхні автори не формулюють засадничих принципів і положень, а прагнуть пов'язати формування інформаційно-цифрової компетентності із застосуванням певного метода навчання чи педагогічної технології. Вважаємо, що порушена проблема потребує комплексного й ґрунтовного дослідження, пов'язаного з обґрунтування теоретичних засад і розробленням практичних шляхів їх реалізації на практиці.

Мета статті – дослідити проблему формування інформаційно-цифрової компетентності в здобувачів вищої освіти засобами навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Досягнення поставленої мети передбачало розв'язання таких дослідницьких завдань: схарактеризувати сутність і структуру інформаційно-цифрової компетентності; проаналізувати положення міжнародних і державних документів щодо інформаційно-цифрової компетентності; з'ясувати можливості формування досліджуваної компетентності засобами навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

Виклад основного матеріалу. В Україні вимоги щодо сформованості в здобувачів вищої освіти інформаційно-цифрової компетентності зафіксовані в низці нормативно-правових документів і державних проєктів. Зокрема 2016 року Кабінетом Міністрів України було розроблено і презентовано проєкт «Цифровий порядок денний України 2020» («Digital Agenda for Ukraine 2020»). А 17 січня 2018 року було схвалено Концепцію та План дій розвитку цифрової економіки в Україні. У цих документах урядом було визначено таке першочергове завдання – поширення цифрової освіти в українському суспільстві, зокрема шляхом опанування навчальних предметів через використання цифрових технологій. У 2021 році Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року [5], передусім у ній зазначено, що формування й розвиток цифрових навичок у суспільстві здійснюється, зокрема, шляхом: здобуття цифрової освіти з використанням інформаційних і цифрових освітніх ресурсів, а також нових освітніх технологій, спрямованих на підвищення рівня цифрових навичок; забезпечення безперервного розвитку професійних цифрових компетентностей; розроблення заходів для

впровадження цифрових засобів передавання інформації (телебачення, соціальні мережі, трансляція в Інтернеті) [5]. Отже, у цій концепції схарактеризовано стан і перспективи, окреслено основні напрями роботи в галузі цифровізації соціуму.

У контексті євроінтеграційних прагнень України варто наголосити, що розроблення всіх державних концепцій і реалізація проєктів у досліджуваній сфері відбуваються з урахуванням міжнародної політики. Зокрема Рада Європи підтримує розвиток освіти у сфері цифрового громадянства. Одним із основних напрямів її діяльності є підтримка дітей та молоді в безпечній, ефективній, критичній та відповідальній життєдіяльності у світі, наповненому соціальними медіа та цифровими технологіями. Зазначений напрям охоплює широкий спектр компетентностей, характеристик та правил поведінки в Інтернет-мережі, що полягають у можливості використовувати її переваги, водночас формуючи стійкість до потенційних загроз. Розроблені Радою Європи «Компетентності для культури демократії» (Рада Європи, 2016) є відправною точкою до здійснення цифрового громадянства [1].

Доцільно також згадати і про Європейську рамку цифрової компетентності (DigCompEdu) [3], у якій не лише описано технічні навички, але й визначено, як цифрові технології доцільно використовувати для освіти, зокрема описано 22 компетентності. Вони згруповані відповідно до шести сфер цифрової компетентності, а саме: професійне залучення – використовувати цифрові технології для спілкування, співпраці та професійного розвитку; цифрові ресурси – шукати, створювати та обмінюватися цифровими ресурсами; викладання й навчання – організовувати робочий і навчальний процес за допомогою цифрових технологій; оцінювання – використовувати цифрові технології та стратегії для оцінювання; використання цифрових технологій для підвищення інклюзивності; застосування цифрових технологій для спілкування, створення контенту та розв’язання проблем [3].

Важливо, що перекладений та адаптований проєкт Рамки цифрової компетентності для громадян України було обговорено та удосконалено в експертному середовищі із залученням представників Комітету з цифрових технологій при Міністерстві освіти і науки України, фахівців мережі eSkills Програми EU4 Digital в Україні та Комітету з питань цифрових навичок Української національної цифрової коаліції «Коаліції цифрової трансформації» [8]. У результаті злагодженої роботи ухвалено Рамку цифрової компетентності для громадян, що охоплює 4 виміри, 6 сфер, 30 компетентностей, 6 рівнів володіння цифровими компетентностями.

Важливо наголосити, що вчені здебільшого розмежовують поняття інформаційної й цифрової компетентностей. Зокрема в документах Ради Європи визначено цифрову компетентність як здатність позитивно, критично та грамотно брати участь у цифровому середовищі, спираючись на навички ефективного спілкування та творення, практикувати форми соціальної участі, які поважають права та гідність людини, завдяки відповідальному використанню технологій [3]. О. Кочеткова зазначає, що структура цифрової компетентності містить чотири компоненти: знання; уміння та навички; мотивація; відповідальність. Вона наголошує, що кожен із компонентів може реалізовуватися в різних сферах діяльності в Інтернет-мережі. Відповідно, дослідниця виділяє чотири підвиди цифрової компетентності: 1) інформаційна й медіакомпетентність, що пов'язані з пошуком, розумінням, організацією, архівуванням цифрової інформації і її критичним осмисленням, а також зі створенням інформаційних об'єктів на основі використання цифрових ресурсів; 2) комунікативна компетентність, яка необхідна для різних форм комунікації (електронна пошта, чати, блоги, форуми, соціальні мережі); 3) технічна компетентність, що дає змогу ефективно й безпечно використовувати технічні та програмні засоби для розв'язання різних завдань; 4) споживча компетентність, що дає змогу виконувати за допомогою цифрових пристроїв та Інтернету різні повсякденні завдання, пов'язані з конкретними життєвими ситуаціями [6, с. 81].

Водночас інформаційну грамотність дослідники розглядають як здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства [6]. Оскільки в процесі викладання навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» ми підходимо до цього питання комплексно, тобто не формуємо цифрову компетентність як самоціль, а поєднуємо формування цифрових навичок із пошуком, обробленням, використанням навчальної інформації, то вважаємо, що більш доцільно говорити про інформаційно-цифрову компетентність, що передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, оброблення, обміну інформацією на роботі, у публічному просторі та приватному спілкуванні. Відповідно, вважаємо, що для ефективного формування інформаційно-цифрової компетентності великого значення набуває інформаційна грамотність та медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, набуття навичок безпеки

в Інтернеті та кібербезпеки, розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) [9].

Зазначимо, що в проєкті The European Digital Competence Framework for Citizens1 (відомому також як DigComp) [3] визначено такі складові інформаційно-комунікаційної компетентності: технологічна компетентність, дослідницька компетентність, модельна компетентність, методологічна компетентність, алгоритмічна компетентність. Зокрема технологічна складова передбачає володіння сучасними засобами інформаційно-комунікаційних технологій для розв'язування поточних завдань в інформаційному суспільстві. Алгоритмічна полягає у володінні базовими поняттями теорії алгоритмів, базовими алгоритмами і сучасними засобами конструювання алгоритмів; опанування сучасних систем розроблення програмного забезпечення. Модельна складова передбачає володіння базовими поняттями теорії моделей, поняттями комп'ютерного моделювання, усвідомлення комп'ютера як універсального засобу інформаційного моделювання. Дослідницька складова передбачає володіння засобами інформативно-комунікативних технологій та методами застосувань і наукових досліджень у різних галузях знань; опанування автоматизації навчальних досліджень загального призначення та відповідно до профілю навчання. Методологічна компетентність охоплює можливості й обмеження застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій для розв'язування соціально й індивідуально значущих завдань на сьогодні і в перспективі; усвідомлення етичних обмежень застосування інформаційно-комунікаційних технологій [3].

Д. Белшоу (D. Belshaw) («The Essential elements of digital literacies») [10] визначив вісім ключових компонентів інформаційно-цифрової компетентності, зокрема: культурний, когнітивний, конструктивний, комунікативний, критичний, громадянський, а також упевнене користування та креативність. У контексті нашого дослідження зазначимо, що культурний компонент передбачає дотримання нетикету (netiquette) – правил поведінки в мережі, культури інтернет-спілкування, розуміння особливих інтернет-артефактів (мемів, емодзі, анімованих gif-файлів); знання історії, мови, звичаїв та цінностей цифрового середовища, повагу до принципів конфіденційності та захисту інформації; усвідомлення різниці між особистим і професійним використанням цифрових засобів [10]. Когнітивний компонент полягає в розумінні ключових понять комп'ютерної грамотності, володінні IT-навичками, обізнаності щодо спільних функцій (навігаційних меню, налаштувань, профілів), тегів, хештегів у цифрових засобах. Конструктивний

компонент передбачає наявність знань стосовно правил коректного використання контенту в процесі розроблення будь-яких продуктів у цифровому середовищі, дотримання авторських прав. Комунікативний компонент охоплює знання щодо можливостей спілкування в цифровому середовищі. Компонент «Упевнене користування» передбачає формування в користувачів відчуття приналежності до онлайн-спільноти, розуміння й використання переваг онлайн-простору, порівняно з офлайн-світом, а також можливості для здобуття освіти в цифровому середовищі. Креативність вказує на важливість творчості в цьому просторі, опанування нових способів використання онлайн-інструментів, продукування нової інформації за допомогою цифрових технологій. Критичний компонент полягає в застосуванні умінь і навичок аналізу й оцінювання цифрового контенту, інструментів та програм. Врешті, громадянський компонент є важливим для користувачів, що застосовують цифрові середовища для самоорганізації, а також беруть участь у соціальних рухах в Інтернеті [10]. Вважаємо, що запропонована дослідником структура досліджуваної компетентності відображає всі важливі аспекти інформаційно-цифрової компетентності, а водночас відображає особливості освітньої діяльності здобувачів, пов'язаної з Інтернет-мережею.

Усі зазначені положення були враховані нами під час розроблення теоретичних і практичних аспектів формування інформаційно-цифрової компетентності в здобувачів вищої освіти засобами навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Вважаємо, що цілеспрямоване формування в здобувачів вищої освіти зазначеної компетентності сприятиме підвищенню ефективності освітнього процесу, підвищенню інтересу до навчального предмета, а також інтенсифікації формування вмінь зі створення, пошуку, оброблення, обміну інформацією для навчання й приватного користування, що в перспективі має позначитися на рівні мовних знань, умінь і навичок здобувачів, а також на сформованості в них комунікативної компетентності.

С. Дорофєєва, аналізуючи особливості формування інформаційно-цифрової компетентності засобами української мови як навчальної дисципліни, наголошує, що розвиток сучасних засобів та інструментів навчання, що ґрунтується на процесі інформатизації освіти, відкриває нові навчальні можливості засобів цифрового інтерактивного середовища, зокрема щодо візуалізації знань; доступу до інформації, представленої в інтерактивній формі засобами мультимедійного контенту; індивідуалізації й диференціації навчання; моделювання

об'єктів, процесів і явищ; створення і використання інформаційних баз даних; тренування й самопідготовки; посилення мотивації до навчання; розвитку певного виду мислення (наприклад, наочно-образного); формування культури навчальної діяльності; вивільнення навчального часу [2].

Відповідно, для ефективного формування інформаційно-цифрової компетентності здобувачів освіти викладач має переконатися у сформованості міцних базових знань студентів у сфері інформаційних технологій. Оскільки це не є безпосереднім завданням викладача навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», то погоджуємося з О.Лілік і Л. Бивалькевичем, які наголошують на необхідності узгодженої співпраці викладача-словесника з викладачем навчального курсу «Сучасні інформаційні технології» [7]. Опанування здобувачами вищої освіти цього навчального предмета має забезпечити технічний і безпекові аспекти проблеми, тобто студенти мають ознайомитися з роботою основних онлайн-сервісів і баз даних, а також пошукових систем, оволодіти базовими навичками створення навчальних матеріалів, а також ознайомитися з правилами безпечної роботи в мережі.

Безпосередньо в межах навчального курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» доцільно дбати про формування в студентів умінь швидкого пошуку необхідної інформації із застосуванням новітніх інформаційних технологій; розвиток у них умінь відбирати з дібраної інформації лише актуальну та потрібну; формування вмінь обробляти й редагувати інформацію на основі застосування сучасних інформаційних технологій; розвиток умінь аналізувати інформацію, помічати закономірності, робити прогнози й формулювати висновки; розвиток умінь на основі аналізу попередньої інформації генерувати власні оригінальні думки та ідеї, розробляти нові схеми, моделі, технології.

Погоджуємося з думкою О. Кочеткової, що для ефективного формування інформаційно-цифрової компетентності в здобувачів вищої освіти важливою є інтерактивність організації освітнього процесу, яку розглядають як принцип організації системи, за якого мета досягається шляхом інформаційного обміну між елементами цієї системи [6]. Інтерактивне освітнє середовище закладу вищої освіти передбачає організацію інтерактивного діалогу, а також налагодження взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. Хоча історія використання інтерактивних технологій в освітньому процесі українських закладів середньої і вищої освіти охоплює понад два десятиліття, добре відомими

є методи «мозковий штурм», «мікровофон», «ажурна пилка», асоціативного гранування тощо, проте на сьогодні поняття інтерактивності нового значення в контексті інформатизації і технологізації суспільного життя загалом і освітньої галузі зокрема. Відповідно, формування сучасного інтерактивного освітнього середовища має здійснюватися в умовах широкого впровадження і застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Таке навчальне середовище формується за допомогою сукупності традиційних та інноваційних засобів, воно сприяє появі можливостей для забезпечення самостійної навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, встановлення зворотного зв'язку, постійного оновлення змісту навчальних матеріалів, реалізації індивідуальних траєкторій навчання і групової форми роботи, багаторівневої комунікації між усіма учасниками освітнього процесу [2, с. 15]. О. Кочеткова з цього приводу зазначає, що формування інформаційно-цифрової компетентності можна здійснювати через поєднання застосування цифрових інструментів та інтерактивного навчання [6].

Погоджуючись із дослідницею, зауважимо, що інтерактивність освітнього процесу можна забезпечити і в процесі онлайн-навчання шляхом застосування індивідуальної, парної, групової, колективної форм роботи. Наприклад, колективну інтерактивну діяльність здобувачів вищої освіти можна організувати шляхом створення хмари слів. Наприклад, на етапі активізації студентських знань про мовну норму чи поняття доцільно розмістити в чаті віртуальної зали на платформі Zoom посилання на сервіс Mentimeter. Здобувачі вищої освіти, перейшовши за посиланням, мають ввести по 3 слова, з якими в них асоціюється заявлене поняття. Сервіс формує хмару слів, які викладач виводить на екран і пропонує для обговорення студентів. Це сприяє формуванню інформаційно-цифрової компетентності, а водночас актуалізації опорних знань. Хмару слів можна пропонувати для ознайомлення й обговорення під час опрацювання мовної теорії, зокрема, узагальнюючи матеріал про граматичні категорії певної частини мови, викладач презентує студентам хмару слів, після чого відбувається колективне обговорення зображеного. Хмара слів може стати результатом виконання студентом самостійної роботи, вона дасть змогу швидко й ефектно презентувати результати власної навчальної діяльності.

Окрім того, ефективному формуванню інформаційно-цифрової компетентності в здобувачів вищої освіти сприятиме, на нашу думку, виконання студентами таких завдань: створення й аналіз інфографіки й кластерів з мовно-історичних питань і теоретичних аспектів,

розроблення й оформлення мовних мемів, продукування інтерактивних плакатів, присвячених окремим мовним темам чи розділам мовознавства, а також виконання інтерактивних завдань у сервісі Learningapps, робота з інтерактивними дошками, зокрема Padlet, підготовка доповідей і мультимедійних презентацій, виконання тестових завдань в онлайн-сервісах тощо.

Отже, формування інформаційно-цифрової компетентності на заняттях із навчального курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» сприяє його осучасненню, адже передбачає використання сучасних технічних засобів для навчання та інструментів нетворкінгу; засвоєння інформації шляхом її критичного осмислення; пошук нестандартних рішень для звичайних проблем; формування вміння якісно презентувати результати власної навчальної діяльності та виносити свої ідеї на загал; встановлення взаємозв'язку із сучасним життям у інформаційному суспільстві.

О. Райта зазначає, що інформаційно-цифрова компетентність на заняттях мовно-літературної галузі передбачає [9] удосконалення вмінь використовувати додаткову літературу; проведення диктантів; вироблення вмінь складати схеми та читати їх; стимулювання критичного ставлення до повідомлень засобів масової інформації; виховання загальної інформаційної культури; навчити студентів працювати з підручником, словниками, інформаційними джерелами; співпрацювати зі бібліотекою; заохочувати здобувачів освіти до роботи з комп’ютером [9].

Дослідниця наголошує, що саме ці чинники впливають на процес розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти, тобто можна дійти висновку, що інформаційно-цифрова компетентність допомагає розвинути в студентів творчі здібності; уміння читати й розуміти прочитане; уміння висловлювати думку усно й письмово; критичне мислення; здатність логічно обґрунтовувати свою позицію; виявляти ініціативу; творити; уміння розв’язувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення; уміння конструктивно керувати емоціями; застосовувати емоційний інтелект; здатність співпрацювати в команді [9]. Погоджуючись з О.Райтою, зазначимо, що ефективним і цікавим вважаємо завдання, пов’язане зі створенням синквейну чи даймонда, оскільки студенти мають змогу повторити інформацію про певні частини мови, підібрати лексеми, які якнайкраще відображають зміст досліджуваного поняття. Окрім того, можна запропонувати здобувачам і завдання зі створення буктрейлерів на основі творів українських письменників, адже цей вид навчальної діяльності потребує і складання

сценарію, тобто написання тексту, і підбір відповідного відеоматеріалу, і використання необхідних комп'ютерних програм і онлайн-сервісів.

У цьому контексті доцільно зазначити, що засобами формування інформаційно-цифрової компетентності здобувачів вищої освіти в контексті опанування ними навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» можуть бути: бібліотеки електронної наочності й бази даних; методичні матеріали на електронних носіях (лекційні матеріали, плани практичних і лабораторних занять, завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти); інтернет-ресурси; комбіновані електронні засоби навчання (збірки творів); навчально-методичні програмні засоби (демонстраційні матеріали, презентації, проєкти, інфографіка, буктрейлер тощо).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, формування інформаційно-цифрової компетентності здобувачів вищої освіти засобами навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» детерміноване технологізацією і комп'ютеризацією усіх сфер сучасного життя, а також вимогами державних документів, що корелюються з положеннями міжнародних документів, що регулюють основні процеси цифровізації суспільства.

Констатовано, що інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, оброблення інформації та обміну нею під час навчання та професійної діяльності, у соціумі та приватному спілкуванні. Вона охоплює інформаційну й медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботи з базами даних, навички безпечної поведінки в Інтернеті; розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо).

Доведено, що формування в здобувачів вищої освіти інформаційно-цифрової компетентності засобами навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» буде ефективним, якщо організація освітнього процесу ґрунтуватиметься на принципі інтерактивності, що передбачає налагодження активної взаємодії між усіма суб'єктами освітньої діяльності. Обґрунтовано, що цілеспрямоване формування інформаційно-цифрової компетентності здобувачів сприятиме підвищенню студентського інтересу до навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», а також активізації їхньої розумової активності й реалізації принципів індивідуалізації та диференціації навчання, формуванню ґрунтовних мовних знань, умінь і навичок, комунікативної компетентності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у подальшому розробленні практичних шляхів формування інформаційно-цифрової компетентності засобами інших навчальних дисциплін циклів загальної і професійної підготовки.

Література:

1. Демченко С. Є. Інформаційні технології на уроках української мови і літератури. URL: http://duvokalunove.blogspot.com/p/blog-page_48.html. (дата звернення: 07.11.2023).

2. Дорофєєва С.В. Використання цифрових освітніх технологій на уроках української мови та літератури. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/ped/53nov 2021/30.pdf. (дата звернення: 07.11.2023).

3. Європейська рамка цифрової компетентності. URL: https://thedigital.gov.ua/ storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifraoprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/OP%20ЦК.pdf (дата звернення: 14.09.2023).

4. Концепція «Нова українська школа»: затв. Рішенням колегії МОН від 27.10.2016. URL: http://mon.gov.ua/202016/12/05/konczepcziya.pdf. (дата звернення: 10.09.2023).

5. Концепція розвитку цифрових компетентностей. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/167-2021-p#Text (дата звернення: 14.09.2023).

6. Кочеткова О. Формування інформаційно-цифрової компетентності учнів в інтерактивному освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти. Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2019, № (32), С. 97–91.

7. Лілік О.О., Бивалькевич Л.М. Формування цифрової грамотності майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання. URL: https://dspace.chnpu.edu.ua/jspui/ bitstream/123456789/7959/1/. (дата звернення: 12.09.2023).

8. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України. URL: https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoi kompetentnosti - dlya-gromadyan (дата звернення: 14.09.2023).

9. Райта О.Б. Реалізація інформаційно-цифрових компетентностей на уроках української мови та літератури як фактор розвитку творчих здібностей учнів: навчально-методичний посібник. Великі Мости, 2022.48 с.

10. Belshaw, D. (2011). The Essential elements of digital literacies. URL: http://digitalliteraci.esю. (дата звернення: 11.10.2023).

References:

1. Demchenko, S. Ye. Informatsiini tekhnolohii na urokakh ukrainskoi movy i literatury [Information technologies in the lessons of the Ukrainian language and literature]. Retrieved from: http://duvokalunove.blogspot.com/p/blog-page_48. html.

2. Dorofieieva, S.V. (2021). Vykorystannia tsyfrovykh osvitnikh tekhnolohii na urokakh ukrainskoi movy ta literatury [The use of digital educational technologies in the lessons of the Ukrainian language and literature]. Retrieved from: http://molodyvcheny.in.ua/ files/ conf/ped/53nov2021/30.pdf.

3. Yevropeiska ramka tsyfrovoi kompetentnosti [European Digital Competence Framework]. Retrieved from: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news _post/2021/3/ mintsifraoprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/OP%20ЦК.pdf.

4. Kontseptsiia «Nova ukrainska shkola»: zatv. Rishenniam kolehii MON vid 27.10.2016 ["New Ukrainian School" concept: approved by the decision of the board of the Ministry of Education and Culture of October 27, 2016]. Retrieved from: http://mon.gov.ua/202016/12/05/konczepcziya.pdf.

5. Kontseptsiia rozvytku tsyfrovykh kompetentnostei [Concept of development of digital competences]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws /show/167-2021-p#Text.

6. Kochetkova, O. (2019). Formuvannia informatsiino-tsyfrovoi kompetentnosti uchniv v interaktyvnomu osvitnomu seredovyshchi zakladu zahalnoi serednoi osvity [Formation of information and digital competence of students in an interactive educational environment of a general secondary education institution]. Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika [Pedagogical education: Theory and practice. Psychology. Pedagogy]. (32), 97–91.

7. Lilik, O.O., Byvalkevych, L.M. (2021). Formuvannia tsyfrovoi hramotnosti maibutnikh uchyteliv v umovakh dystantsiinoho navchannia [Formation of digital literacy of future teachers in distance learning conditions]. Retrieved from: https://dspace.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7959/1.

8. Opys ramky tsyfrovoi kompetentnosti dlia hromadian Ukrainy [Description of the framework of digital competence for citizens of Ukraine]. Retrieved from: https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan.

9. Raita, O.B. (2022). Realizatsiia informatsiino-tsyfrovykh kompetentnostei na urokakh ukrainskoi movy ta literatury yak faktor rozvytku tvorchykh zdibnostei uchniv: navchalno-metodychnyi posibnyk [Implementation of information and digital competences in Ukrainian language and literature lessons as a factor in the development of students' creative abilities: educational and methodological guide]. Velyki Mosty.

10. Belshaw, D. (2011). The Essential elements of digital literacies. Retrieved from: http://digitalliteraci.esю.